

SVETPTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

04
2023

ISSN: 1580-3600; LETNIK 29; ŠTEVILKA 04, DECEMBER 2023

Pozimi so **VELIKE SINICE** (*Parus major*) med najbolj rednimi obiskovalci krmilnic.

foto: **Zoran Vidrih**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 29, številka 04, december 2023
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpirata Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenij in Sigrid Rausing Trust.

SIGRID RAUSING TRUST

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS – BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNA UREDNICA: Tjaša Pršin
E-POŠTA: tjasa.prsin@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Tilen Basle, Gregor Bernard, Mitja Denac, Matej Gamser, Neža Kocjan

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.

NAKLADA: 2500 izvodov

IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSILANSTVO DOPPS:

Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNICA: dr. Tanja Šumrada
PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik
UPRAVNI ODBOR: Muhamed Delić, Jurij Dogša, dr. Pavel Gantar, Eva Horvát, David Kapš, Gaber Mihelič, Matija Mlakar Medved, Polona Pagon
NADZORNI ODBOR: dr. Peter Legiša, Bogdan Lipovšek, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar
DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

ODKRIVANJE NEVIDNEGA: KAKO NAM LAHKO PSI POMAGAJO PRI VARSTVU PTIC PRED ELEKTRIČNIM UDAROM?

Ena izmed bolj prizadetih vrst zaradi daljnovodov v Sloveniji je velika uharica (*Bubo bubo*). Dogodke električnih udarov je v naravi iz več razlogov težko odkriti. Uporaba detekcijskih psov v naravovarstvu povečuje število najdb ter natančnost in učinkovitost terenskih raziskav, kar kaže na velik potencial uporabe te metode za namen varstva naše največje sove.

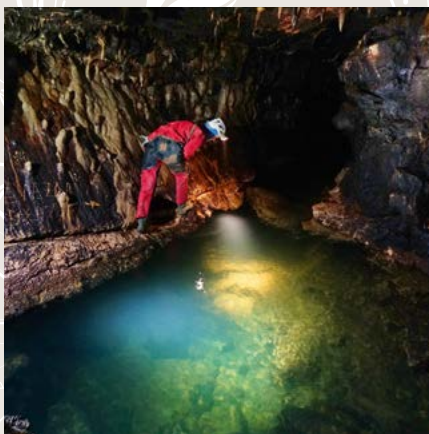
foto: **Melani Skornšek**

12

CUYABENO – TROPSKI DEŽEVNI PRAGOZD V AMAZONIJI

Naravni rezervat Cuyabeno je drugo največje zaščiteno območje v Ekvadorju. Prehoden je le po rečnih tokovih, najpogostejše prevozno sredstvo je piroga.

foto: **Franc Janžekovič**

20

ŽIVLJENJE V PODZEMLJU: SKRITO, A TUDI OGROŽENO

Čeprav so jame in druga podzemna okolja na prvi pogled skrita in umaknjena (lahko tudi zelo globoko pod površje), to nikakor ne pomeni, da so od površja tudi povsem izolirana.

foto: **Ester Premate**

24

KALIN – GOZDNI »PRIKUPNEŽ«

Iz smrek priskakljajo kraljički in sinice, na jelšah se zbirajo jate čičkov, iz gozda odmeva čudovito petje taščice. Poleg njih pa od »bog ve kod« prihajajo čudoviti žvižgi s kovinskim prizvokom, ki se razlegajo po še vedno zamrznjenih dolinah.

foto: **Aleksander Kozina**

KAZALO

- 4 **PTICE NAŠIH KRAJEV** // Blaž Blažič
- 6 **ODKRIVANJE NEVIDNEGA: KAKO NAM PSI LAHKO POMAGAJO PRI VARSTVU PTIC PRED ELEKTRIČNIM UDAROM?**
// Pia Höfferle, Tomaž Mihelič, Petra Mohar
- 12 **CUYABENO - TROPSKI DEŽEVNI PRAGOZD V AMAZONIJI** // Franc Janžekovič
- 16 **KATERE IN KOLIKO PTIC SMO LETOS PREŠTELI V AKCIJI PTICE OKOLI NAS**
// Tilen Basle
- 18 **POMEN STARORASLIH GOZDOV ZA VARSTVO GLIV** // Luka Šparl
- 20 **ŽIVLJENJE V PODZEMLJU: SKRITO, A TUDI OGROŽENO** // Valerija Zakšek, Teo Delič
- 23 **ISTANBULSKO NEBO PREKRILO NA TISOČE BELIH ŠTORKELJ** // Muhamed Delić
- 24 **KALIN - GOZDNI »PRIKUPNEŽ«** // Maks Sešlar
- 26 **PTICE MALO DRUGAČE** // Danijel Turnšek
- 34 **RECIKLIRANA VOŠČILNICA S SEMENI**
// Katja Krivec
- 36 **NAVADNE ČIGRE NA PTUJSKEM JEZERU ŠE VEDNO ODVISNE OD POMOČI PROSTOVOLJCEV** // Tilen Basle
- 38 **EVROPSKI DAN OPAZOVANJA PTIC 2023**
// Tilen Basle, Mitja Denac, Aleksander Koren
- 40 **ZIMSKA OPAZOVANJA V NARAVI**
- 42 **NEPOZABEN TEDEN V ULCINJSKIH SOLINAH** // Ruj Mihelič
- 44 **PTIČARIJADA 2023** // Aleksander Kozina
- 45 **MLINARČEK NA PTIČJI KRMILNICI** // Jana Pislak
- 46 **USPEŠNA SKUPŠČINA DOPPS** // Staš Miljuš
- 50 **NOVICE**
- 58 **V SLOVO IGORJU BRAJNIKU**

NOVO UPANJE ZA GNEZDILKE NA NJIVAH

Velikokrat se mi zdi, da je varstvo narave pravzaprav precej težavno, malodane žalostno delo. S pomočjo predanih prostovoljcev in zaposlenih na društvu vsako leto spremljamo stanje pogostih vrst ptic kmetijske in gozdne krajine, pa tudi številnih kvalifikacijskih vrst ptic na območjih Natura 2000. Rezultati po navadi, razen redkih izjem, ne prinašajo prav dosti dobrih novic. Priča smo zmanjševanju številčnosti, zlomom populacij in izginjanju vrst z določenih območij, nekaj pa je žal tudi takih, ki bodo kot gnezdilke v prihodnjih letih najverjetneje dokončno izginile iz naših krajev.

Pri nobeni drugi skupini vrst ni stanje tako neugodno kot pri pticah, ki so vezane na kmetijsko krajino. To ni naključje, žal tudi ne gre za kakšno slovensko posebnost. Kmetijstvo je v Evropi najbolj pomembna gospodarska dejavnost, ki vpliva na biotsko pestrost, pa tudi na podobo podeželja in kakovost okolja. Hkrati je to sektor, ki še vedno prejema razmeroma visok delež proračunskih podpor. A stvari se spreminjajo, saj kmetijstvo v javnosti počasi izgublja podobo dejavnosti, ki zgolj »proizvaja hrano«. Državljeni namreč z naraščajočo ozaveščenostjo o okoljskih in zdravstvenih posledicah sodobnega kmetijstva od sektorja in politike čedalje glasneje pričakujejo tudi skrb za naravo, kakovost hrane, dobrobit živali, tradicionalno krajino in aktiven podeželski prostor.

Vključevanje varstva narave v slovensko kmetijsko politiko je bilo v zadnjih dveh desetletjih počasno in relativno neuspešno. Evalvacije kažejo, da so obstoječi prostovoljni ukrepi neustrezni, saj imajo več strokovnih pomanjkljivosti in so premalo ciljni, kar pomeni, da se vanje pogosto vključuje tudi zemljišča, ki naravovarstveno niso prioriteta. Velik problem je tudi premajhen interes kmetov za vpis, zato cilji na območjih Natura 2000 ostajajo nedoseženi. V praksi je že za ohranitev tega sistema, čeprav neustreznega, treba vlagati veliko napora, saj se želje po rahljanju zahtev redno pojavljajo in so žal velikokrat tudi uresničene.

Vsake toliko pa vendarle naletimo tudi na kakšno dobro novico. Na društvu smo skupaj z drugimi partnerji pred štirimi leti zasnovali projekt, s katerim smo želeli pomagati nekaterim vrstam ptic kmetijske krajine, ki so trenutno v največjih težavah. Izbrali smo pribo, poljskega škrjanca in hribskega škrjanca, ki jim je poleg hitrih populacijskih upadov skupno tudi to, da v osrednji in vzhodni Sloveniji gnezdiijo pretežno na njivah. Posledično njihova gnezda kmetje med spomladanskimi opravili pogosto nevede uničijo, v intenzivni kmetijski krajini pa za te ptice primanjkuje tudi odprtih površin z golimi tlemi. Na podlagi tujih raziskav smo zato zasnovali tri nove ukrepe in jih v tesnem sodelovanju s kmeti, kmetijskimi svetovalci in kmetijskim ministrstvom najprej preizkusili na pilotnih kmetijah in nato po številnih posvetovanjih in usposabljanjih za ključne deležnike tudi uspeli vključiti v nov strateški načrt kmetijske politike za Slovenijo. Gre za prve ciljne ukrepe kmetijske politike za ptice po 15 letih, ko je DOPPS razvil ukrep za varstvo kosca na vlažnih travnikih.

Letos je za nami prvo leto izvajanja in rezultati so kar obetavni. V ukrep za pripravo zaplat neposejanih tal za poljskega škrjanca je bilo vpisanih okrog 1000 hektarjev njiv, obvarovali pa smo tudi več kot 50 pribinih gnezd. Slednji ukrep ne bi bil mogoč brez prizadevnih prostovoljcev, ki so to pomlad na Ljubljanskem barju in Dravsko-Ptujskem polju več tednov iskali gnezda prib, sporočali lokacije kontrolni agenciji ter skupaj s kmetijskimi svetovalci opravljali terenske ogledne in svetovanje kmetom. Vsem iskrena hvala! Sedaj nas čaka izziv, da zastavljeno delo nadaljujemo v naslednjih letih in ukrepe nadgrajujemo s pridobljenimi izkušnjami. Upajmo, da bodo pripomogli k nujno potrebnemu okrevanju teh populacij.

Drage članice in člani, v prihajajočem novem letu vam želim vse dobro in čim več dobrih novic!

dr. TANJA ŠUMRADA,
predsednica DOPPS

foto: Urša Gajšek

Drugi projektni sestanek projekta ReCo v Škocjanskem zatoku

// besedilo: Bojana Lipej, foto: arhiv NRŠZ

Interreg
CENTRAL EUROPE

Co-funded by
the European Union

ReCo

Od 13. do 16. novembra 2023 je v Škocjanskem zatoku potekalo drugo srečanje partnerjev projekta ReCo »Obnova degradiranih ekosistemov vzdolž evropskega zelenega pasu v srednji Evropi za izboljšanje biotske raznovrstnosti in ekološke povezanosti« (Interreg Srednja Evropa 2021–2027). Namen srečanja so bili pregled projektnih aktivnosti, ocena doseženih rezultatov, priprava časovnice za nadaljnje delo ter izvedba prvega sestanka Projektnega svetovalnega odbora (Political Advisory Board – PAB).

Prvi dan so projektni partnerji natančneje preučili načrtovane obnovitvene ukrepe, ki bodo izvedeni v okviru dveh skupnih pilotnih aktivnosti v šestih pilotnih regijah na območju Evropskega zelenega pasu, od Poljske do Italije. Namenjeni so ohranjanju biotske raznovrstnosti ter prilagajanju na podnebne spremembe z vzpostavitvijo ekološke povezanosti. V zavarovanem območju Kaszubski Park Krajobrazowy na severozahodu Poljske bodo izvedeni ukrepi za povečanje habitata za zobre (*Bison bonasus*), v narodnem parku Thayatal v Avstriji in Podyjí na Češkem se bodo osredotočili na izboljšanje razmer za migracijo evropske divje

mačke (*Felis silvestris*), v regiji Fichtelgebirge v Nemčiji in Karlovarský kraj na Češkem bo izboljšana povezanost manjših vodotokov v čezmejnem porečju reke Eger (Ohře), medtem ko bodo upravljalci rezervata na izlivu reke Soče v Italiji opravili aktivnosti za omejevanje vdiranja morske vode na sladkovodne močvirne travnike z obnovo varovalnih nasipov.

V Sloveniji sta v te aktivnosti vključeni dve območji: na Gorenjskem se bodo posvetili ukrepom za obnovo opuščenih alpskih pašnikov s primernim upravljanjem, v Škocjanskem zatoku pa oblikovanju dveh novih muljastih otočkov v poslani laguni rezervata, ki so pomembni za ohranjanje Natura 2000 habitatov in vrst. Prve pilotne aktivnosti v Škocjanskem zatoku smo že opravili, partnerji pa so si jih lahko ogledali zadnji dan sestanka.

Drugi dan je bil posvečen prvemu sestanku članov Projektnega svetovalnega odbora, ki so bili povabljeni k projektu za spremljanje, svetovanje in zagotavljanje politične podpore projektnim partnerjem. Na sestanku so bili opredeljeni prvi koraki in cilji njihovega sodelovanja s partnerji projekta.

LIFE Tršca

// besedilo in foto: Primož Kmecl

Začeli smo z delom na projektu LIFE Tršca, ki ga vodi Notranjski regijski park, drugi projektni partnerji so DOPPS, Univerza v Ljubljani, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Znanstvenoraziskovalni center SAZU in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Projekt bo trajal do konca leta 2029, sofinancira pa ga Evropska unija. Potekal bo na Cerkniskem jezeru, ključne aktivnosti projekta so oblikovanje novih kmetijskih ukrepov s ciljem ohranjanja trstišč, izboljšanje habitata kostanjevke in rjavovratega ponirka, preprečevanje motenj na gnezdiščih in promocija teh ukrepov in naravovarstva na jezeru.

